

[Udenrigsministeren.]

derfor for tiden i udenrigsministeriet en indgående undersøgelse af, i hvilket omfang det kan anses for forsvarligt og hensigtsmæssigt at gå videre ad denne vej, og der søges i denne forbindelse blandt andet indhentet oplysning om de erfaringer, man har gjort på det tilsvarende område i Norge og Sverige. De foreløbige undersøgelser tyder på, at det vil være økonomisk forsvarligt, at man i den kommende tid i voksende omfang indretter og udstyrer tjenesteboliger i udlandet, og jeg har til hensigt, når disse undersøgelser er afsluttet, at fremsætte med forslag om, at der på de årlige finanslove stilles beløb til ministeriets rådighed til dette formål.

Med disse bemærkninger tillader jeg mig at anbefale forslaget til det høje tings villige behandling.

Formanden: Udenfor dagsordenen har den højtærede justitsminister ordet for at fremsætte det anmeldte lovforslag.

Justitsministeren (Helga Pedersen): Jeg har herved den ære for det høje folketing at fremsætte forslag til lov om rigsdagens ombudsmand.

I grundlovsforslagets § 55 hedder det:

„Ved lov bestemmes, at rigsdagen vælger en eller to personer, der ikke er medlemmer af rigsdagen, til at have indseende med statens civile og militære forvaltning.“

Under forhandlingerne i forfatningskommissionen om denne bestemmelse er det blevet besluttet, at der samtidig med grundlovsforslagets fremsættelse skulle fremsættes forslag til en lov i henhold til denne paragraf i grundlovsforslaget; det er blevet overdraget mig som justitsminister at fremsætte forslaget.

Forslaget er udarbejdet af forfatningskommissionen, hvor det underudvalg, der har haft til opgave at undersøge rigsdagens kontrol med administrationen m. v., har beskæftiget sig indgående med spørgsmålet om indførelse af en ombudsmandsordning efter svensk forbillede.

Baggrunden for forfatningskommissionens overvejelser har været ønsket om at styrke borgernes retsstilling overfor administrationen.

De nuværende garantier for den rette

varetagelse af statens civile og militære forvaltning kan stort set opdeles i to grupper. For det første har vi regler om det tjenstlige og strafferetlige ansvar, hvorunder forvaltningen udøver sin virksomhed. Det drejer sig om reglerne i tjenestemandslovens § 18 om disciplinære straffe og i straffelovens kapitel 16 om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv. Hertil kommer for ministrenes vedkommende grundlovens bestemmelser om rigsretsansvaret samt deres politiske ansvar overfor rigsdagen for deres administration.

For det andet har vi den garanti, som består i, at den enkelte borger kan søge sin ret enten derved, at han påklager sin sag til administrationen, som regel til en overordnet myndighed og i sidste instans til vedkommende minister, eller ved at forelægge sin sag for domstolene.

Nu er det imidlertid gjort gældende, at disse bestående retlige garantier ikke er tilstrækkelig virkningsfulde.

Man har således, såvidt angår den førstnævnte gruppe, anført, at der yderst sjældent bliver tale om at gøre ansvar gældende overfor en tjenestemand, og at ansvar endnu sjældnere gøres gældende overfor en minister. Særlig vedrørende ministrenes politiske ansvar hævdes det, at det ofte beror på en ren tilfældighed, om et administrativt anliggende bliver fremdraget på rigsdagen, og i alle tilfælde vil en rigsdagsdebat om et sådant anliggende yderst sjældent få konsekvenser for den pågældende minister.

Den administrative klageadgang skønnes heller ikke tilfredsstillende for borgeren, idet administrationen her kontrollerer sig selv, og selvom en overordnet administrativ myndighed meget vel kan tilsidesætte en underordnet myndigheds afgørelse også ofte gør det, så er forholdet dog det, at den overordnede myndighed ikke i samme grad som et udenfor forvaltningen stående kontrolorgan vil kunne se på en sag med friske øjne.

Denne indvending kan ikke rettes mod domstolskontrollen; den er jo fastlagt i den nuværende grundlovs § 70 — grundlovsforslagets § 64 svarer til denne bestemmelse — og går ud på, at domstolene er berettiget til at påkende ethvert spørgsmål om øvrighedsmyndighedens grænser. Man erkender, at dette er en effektiv kontrol i de tilfælde, hvor den bliver aktuel. Men dels omfatter domstolenes prøvelsesret kun spørgsmålet